

Martin Brandsma, *Handleiding voor fixaties* in kunstruimte Galerie Block C, Groningen.

Hoe leer je de wereld kennen?

Door hem in eerste instantie na te doen. Elke ouder kent de semi-wedstrijd om het eerst uitgesproken woordje, de eerst toegesproken ouder, 'mama' of 'papa'. Hoe leer je de wereld kennen. Door open staan voor iets nieuws en te herhalen wat je kent?

In *Handleiding voor fixaties* zoomt Martin Brandsma in op bepaalde eigenschappen van de klapekster. (*Lanius excubitor*). De klapekster is een kleine, solitair levende zangvogel die in Nederland overwintert.

Vijf jaar geleden zag ik voor het eerst werk van Brandsma. Mijn kennismaking met de klapekster. Hij had een grote hoeveelheid tekeningen opgehangen die in eerste instantie allemaal hetzelfde leken. Telkens één klapekster, gevangen in twee zijanzichten. Wanneer ik ze beter bekijk zie ik overal een iets ander verenpakket. Elke tekening is één daadwerkelijke klapekster, gespot door Brandsma. Van verbazing over de kleine verschillen ging hij naar een nog grotere nieuwsgierigheid.

Hoe leer je de klapekster kennen?

Kun je echt deze vogel leren kennen als je er zelf niet één bent? Om de zangvogel die ook roofvogel is nam Brandsma vervolgens verschillende rollen aan, de ornitholoog, de sjamaan, de klapekster. Hij klom hoog in een boom om het territorium te kunnen overzien en probeerde de favoriete snack, een hagedis, te spotten. Er zijn grenzen, hij waagde zich niet aan de duikvlucht die uitmondt in het vangen van de prooi.

In de wetenschap leer je een onderwerp kennen door eerst te onderzoeken wat anderen al hebben gedaan. Op de website van de kunstenaar kom ik een uitgebreide literatuurlijst tegen. Het oudste boek, alle boeken gaan over de klapekster, stamt uit 1669. Ook heeft Brandsma een aantal boeken uit de bibliotheek van museumornitholoog Dr. K. H. Voous kunnen verwerven. Komende winter start Brandsma een samenwerking met gedragsbioloog Prof. A.G.G. Ton Groothuis. Hij is voor de toegewezen wetenschappelijke beurs beoordeeld op zijn merites als wetenschapper. Brandsma leert nu de klapekster kennen als kunstenaar en wetenschapper. Voor hemzelf zal het verschil niet belangrijk zijn.

Hoe leer je andere mensen de klapekster kennen?

Gefascineerd door het werk, de openheid en de focus, nodigde ik (als curator hedendaagse kunst van het Fries Museum) Brandsma uit om een werk te maken voor het Uitfestival in de Prinsentuin in Leeuwarden. Ik koppelde hem aan Kees de Haan van Jong Architecten uit Lemmer om samen tot één werk te komen.

Ze spraken met elkaar over de ruimtelijke ervaring van de vlucht van de klapekster. Of, wat ziet die vogel eigenlijk als hij zelf bezoeker van het Uit-festival is. Door het spiegelende bouwboard kijk je met de klapekster mee. Wat zie je? Jezelf en de rest van het publiek. Wat zie je niet? De ogen van de klapekster.

Hoe leer ikzelf kijken door de ogen van de klapekster?

Handleiding voor Fixaties, de tentoonstelling in Block C geeft mij zelf de kans om door de ogen van de klapekster te kijken. Op zoek naar 'opgeslagen' prooi. Drie territoria van klapeksters op verschillende wanden. De foto's laten opgeprikte levendbarende hagedissen zien (vnl. mannetjes). Ze hangen op dezelfde hoogte als het gefotografeerde in de natuur. Bij elke gespote prooi noteerde Brandsma de hoogte. De klapekster die vanuit de hoogte zijn prooi spot gaat met niets in zijn snavel weer terug naar zijn uitkijkpost. Zijn wereld bestaat uit gevangen prooi en nog te vangen prooi. Brandsma brengt zoveel tijd door met het observeren van de vogel dat zij aan hem gewend zijn, zich niet gestoord of verontrust voelen zodat Brandsma op zijn beurt weer een klapekster kan leren kennen aan de kleinste en niet verstoorte gedragingen.

Op de foto's in Block C zie ik bij het merendeel van de werken niet alleen de gespjetste, gelegde en geklemde levendbarende hagedissen. Vaak ook wijst de hand van de kunstenaar de prooi aan of voelt of de prooi nog warm is. Alsof hij een ongelovige Thomas is die de stigmata van de klapekster wil voelen om te weten dat het echt is. Brandsma checkt voor ons de werkelijkheid.

De foto's zijn geprint op zilver gecoat papier. Kijkend naar de werken gebeurt er hierdoor iets merkwaardigs.

Sommige prints lijken op te lichten, ook al hangen ze bij het natuurlijke licht waarvoor Brandsma heeft gekozen in de schaduw. Zelfs al hangt het in de schaduw, het werk lijkt soms echt licht uit te stralen. Hier is met een beeldend middel inhoudelijk een geweldige stap gemaakt. De prints lijken samen te vallen met de werkelijkheid, alsof het kijkraampjes naar buiten zijn. Mijn blik dwaalt hiermee naar de fysieke, 'echte' wereld van Brandsma's vogel. Ik heb me nog nooit zo dichtbij de klapekster gevoeld. En dat terwijl er in de tentoonstelling niet één te zien is.

Kie Ellens, Juni '17

De tentoonstelling *Handleiding voor fixaties* was van 13 mei t/m 17 juni te zien in kunstruimte Galerie Block C, Westerhavenstraat 14a, 9718 AL Groningen